

18. Uluslararası Güncel Araştırmalarla Sosyal Bilimler Kongresi Tam Metinleri
Book of Proceeding The 18th International Congress on Social Studies with Recent Research
كتاب المتون الكاملة للمؤتمر الدولي الثامن عشر للدراسات الاجتماعية والتاريخية والقانونية

Editörler - المحررون - Editors

Hatem Fahd Hno - Sami Baskın

08-11 Ekim/October 2024 - Ankara/Türkiye

ISBN: 978-625-98855-6-8

Yayımlanma Tarihi (Publishing Date): 12.10.2024

Yayınevi (Publishing House): Recent Academic Studies

18. Uluslararası Güncel Araştırmalarla Sosyal Bilimler Kongresi Tam Metinleri

كتاب المتون الكاملة للمؤتمر الدولي الثامن عشر للدراسات الاجتماعية والتاريخية والقانونية

Book of Proceeding 18th International Congress on Social Studies with Recent Research

Editörler: *Hatem Fahd Hno, Sami Baskın*

Kapak Resmi:

Arka Kapak Resmi:

KÜTÜPHANE BİLGİ KARTI

1. Basım, Elektronik Kitap (Çevrim içi / Web tabanlı)

210 x 297 mm

Kaynakça var, dizin yok.

ISBN 978-625-98855-6-8

1. Sosyal Bilimler 2. Kongreler ve toplantılar 3. Tam Metinler

PDF yayın

Yayımlanma adresi: <https://saybildercongress.com/social/>

Recent Academic Studies

Yeni Pazar Mh. Ali Okumuş Cad. Mevlana Sitesi A Blok – Çayeli / Rize

Kongre Onursal Başkanı - Honorary President

Prof. Dr. İbrahim Özcoşar - Rector of Mardin Artuklu University, Türkiye
Prof. Dr. Mehmet Naci Bostancı - Rector of Ankara Hacı Bayram Veli University, Türkiye
Prof. Dr. Mounir Dhouib - Carthage University (Tunisie)

Düzenleme Kurulu / Organizing Board

Düzenleme Kurulu Başkanı - Head of the Organizing Board

Prof. Dr. Hüseyin Akyüz - Ankara Hacı Bayram Veli University, Türkiye

Düzenleme Kurulu Üyeleri / Members of the Organizing Board

Prof. Dr. Hatem Fahad Hanoo - University of Mosul - Iraq
Prof. Dr. Muhammad Matarna - Tafila Technical University - Jordan
Prof. Dr. Najem Dhaher - Carthage University - Tunisia
Prof. Dr. Ömer Bozkurt - Mardin Artuklu University, Türkiye
Prof. Dr. Sid Ahmed Sufyan - University of Annaba - Algeria
Assoc. Prof. Dr. Gehan M. Anwar Deeb - October 6 University - Egypt
Assoc. Prof. Dr. Sami Baskın - Tokat Gaziosmanpaşa University - Türkiye
Dr. Esat Layek - Tokat Gaziosmanpaşa University - Türkiye
Dr. Said Assil - Regional Center for Education and Training Professions - Morocco
Dr. Yasser Ahmad - University of Bahrain - Bahrain

Üniversite Tarafından Bu Kongre İçin Görevlendirilmiş Düzenleme Kurulu Üyesi*

Prof. Dr. Ömer Bozkurt - Mardin Artuklu University, Türkiye

Değerlendirme Kurulu Başkanı - Head of The Evaluation Board

Prof. Dr. Hatem Fahad Hanoo - University of Mosul - Iraq

Değerlendirme Kurulu - Evaluation Board

- Prof. Dr. Abdul Rahman bin Omar bin Ahmed Al-Madkhali - Jazan University – Saudi Arabia
- Prof. Dr. Abdussamed Yeşildağ – Kırıkkale University – Türkiye
- Prof. Dr. Aggo Ali - Batna University 1- Algeria
- Prof. Dr. Ali Muhammad al-Ahmar - University of Maiduguri – Nigeria
- Prof. Dr. Belhadry Loufa - University of Abdelhamid Ben Badis, Mostaganem – Algeria
- Prof. Dr. Birgül Bozkurt - Mardin Artuklu University – Türkiye
- Prof. Dr. Boukhal Lakhdar - Salehi University Center – Algeria
- Prof. Dr. Fatih Koca – Ankara University – Türkiye
- Prof. Dr. Gehan M. Anwar Deeb - October 6 University – Egypt
- Prof. Dr. Hatice Demirbaş – Ankara Hacı bayram Veli University – Türkiye
- Prof. Dr. Hayat Kuttub - M'sila University – Algeria
- Prof. Dr. MA Hebin - Northwest Minzu University - P. R. China
- Prof. Dr. Mohamded Mohy El Din Ahmed - Minya University, Egypt
- Prof. Dr. Mujeebur Rahman - Jawaharlal Nehru University – India
- Prof. Dr. Omayma Ghanem Zidan - Egyptian cultural advisor in China – Egypt
- Prof. Dr. Ömer Bozkurt - Mardin Artuklu University – Türkiye
- Prof. Dr. Ramazan Armağan - Süleyman Demirel University – Türkiye
- Prof. Dr. Shereif Abu El Makarem - The Higher Institute of Languages in El Mansoura – Egypt
- Prof. Dr. Sherine El Shoura - Benha University – Egypt
- Prof. Dr. Şinasi Akdemir – Çukurova University – Türkiye
- Prof. Dr. Uğur Özgöker – İstanbul Arel University – Türkiye
- Prof. Dr. Yehia Kamel - Suez Canal University – Egypt
- Assoc. Prof. Dr. Mustafa Cora – Ankara Hacı Bayram University – Türkiye
- Assoc. Prof. Dr. Talip Ayar – Ankara Hacı Bayram University – Türkiye
- Assoc. Prof. Dr. Serbüleend Arpa – Ankara Yıldırım Beyazıt University – Türkiye
- Dr. Ahmed Muhammad Qadan - Al-Qasimi Academy - Palestine
- Dr. Ali bin Munawer bin Rada Al-Juhani - Tabuk University - Saudi Arabia
- Dr. Bahia Ben Sagheer - Université Abdelhamid Mehri Constantine 2- Algeria
- Dr. Faysal Arpağuş – Tokat Gaziosmanpaşa University – Türkiye
- Dr. Hasan Turgut - T.C. Cumhurbaşkanlığı Diyanet İşleri Başkanlığı – Türkiye
- Dr. Hassan Kassab - Ibn Zohr University, Agadir – Morocco
- Dr. İsmail Öztürk - Tokat Gaziosmanpaşa University – Türkiye
- Dr. Kerkour Mohamed - Tissemsilt University – Algeria
- Dr. Majed Abdel Aziz Al-Khawaja - University of Jordan – Jordan
- Dr. Meryem Almansouri - Zayed University – Jordan
- Dr. Moaz Abdul Latif Al-Nayef - Zayed University. Abu Dhabi - United Arab Emirates
- Dr. Mohamed Adel Amtareed - Libya
- Dr. Mohamed Faridi - Hassan I University, Settat – Morocco
- Dr. Mostafa Yahya, University Center of Nour El-Bashir El-Beidh – Algeria
- Dr. Mubarak Saad Al-Ghariani - Libyan Authority for Scientific Research, Ministry of Higher Education and Scientific Research - Libya.
- Dr. Nur Thani - Bayero University, Kano – Nigeria
- Dr. Osama Muhammad Salous - Al-Istiqlal University – Palestine
- Dr. Sahra Khmeili - University of Badji Mokhtar, Annaba – Algeria
- Dr. Sherin Samir - October 6 University – Egypt
- Dr. Şaban Banaz - Tokat Gaziosmanpaşa University – Türkiye
- Dr. Tawfiq Abubakar - University of Bayero - Kano – Nigeria

Dr. Wessam Khairi Morsi - British University in Egypt (BUE) - Egypt
Dr. Yasia Selima - Higher National School of Political Sciences - Algeria
Dr. Yasser Ahmed Juma - Bahrain
Dr. Zahia Souissi - Higher School of Teachers Bouzareah - Sheikh Ben Mohamed Brahimi
El Meili Algerian
Dr. Zobayer Ahmed - International Islamic University Chittagong - Bangladesh
Lecturer Hadi Esmer - Tokat Gaziosmanpaşa University - Türkiye

Sekreteryä - Secretariat

Dinçer Bektaş

ÖN SÖZ

18. Uluslararası Güncel Araştırmalarla Sosyal Bilimler Kongresi, 08-11 Ekim 2024 tarihlerinde Ankara'da gerçekleşecektir. Bu kongre, Saybilder Topluluğunun organizasyonunda ve başta Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Mardin Artuklu Üniversitesi, Carthage University olmak üzere çeşitli yükseköğretim kurumlarının ilmi desteği ile düzenlenmektedir. Kongreye 6 farklı ülkeden davetli konuşmacı davet edilmiştir. Aynı zamanda Türkçe, İngilizce ve Arapça duyurular yapılarak bilim insanlarına çağrıda bulunulmuştur. Bu çağrılar sonrasında Türkiye hariç 12 farklı ülkeden (Birleşik Arap Emirlikleri, Cezayir, Fas, Irak, Katar, Kazakistan, Libya, Mısır, Suudi Arabistan Krallığı, Tunus, Umman, Ürdün) sözlü bildiri kongre programına dâhil edilmiştir. Tüm bildiriler kör hakemlik sürecinden geçirildikten sonra sunuma kabul veya reddi gerçekleştirilmiştir. Bu süreç içerisinde bildirilerin önemli bir kısmına hakemlerden düzeltme talebi gelmiştir. Hakemler tarafından talep edilen düzeltmelerin yapılıp yapılmadığı da özenle kontrol edilmiş ve düzeltilerden sonra kabul mektupları düzenlenerek yazarlarına gönderilmiştir.

Başvuru süreci sonucunda 73'ü Türk bilim insanları tarafından ve 77'si farklı ülkelerden katılan bilim insanları tarafından hazırlanmış toplam 150 bildiri sözlü sunuma uygun bulunmuştur. Bu kitapta kongrede sunulan bildirilere ait tam metinler yer almaktadır.

Kongrenin bilim insanları arasındaki iletişimi kuvvetlendirmesini, bilgi alışverişini arttırmasını, ortak çalışma zeminlerini oluşturmasını, milletimize, insanlığa ve bilgiyle amel edenlere faydalı olmasını diliyorum.

Prof. Dr. Hüseyin Akyüz
Düzenleme Kurulu Başkanı

مقدمة

يسرنا أن نقدم لكم هذا الكتاب الذي يضم مجموعة الأبحاث الكاملة التي قُدمت خلال فعاليات **المؤتمر الدولي الثامن عشر للدراسات الاجتماعية والتاريخية والقانونية**، الذي عُقد في العاصمة التركية أنقرة خلال الفترة من 8 إلى 11 أكتوبر. كان هذا المؤتمر فرصة مميزة لتبادل الأفكار والمعرفة بين نخبة من الباحثين والأكاديميين المتخصصين في مجالات الدراسات الاجتماعية والتاريخية والقانونية، حيث تميز بالتنوع الفكري والتخصصي الذي يعكس تطور هذه المجالات الحيوية.

شهد المؤتمر مشاركات واسعة من باحثين من مختلف الجامعات والمؤسسات العلمية حول العالم، وأسهم في مناقشة العديد من القضايا المحورية التي تتعلق بالتحديات الاجتماعية والقانونية التي تواجه المجتمعات المعاصرة. كما تناولت الأبحاث المقدمة مواضيع تتعلق بالتاريخ وارتباطه بتشكيل البنى الاجتماعية والقانونية في الحاضر، مما أضفى بعدًا تحليليًا معمقًا على المناقشات العلمية.

إن هذا الكتاب يضم بين دفتيه نتاج جهود بحثية متميزة أسهمت في تقديم رؤى نقدية ومعرفية حول قضايا متشابهة ومعقدة، مع السعي إلى تقديم حلول مستدامة للتحديات القانونية والاجتماعية القائمة. ولعل هذا التنوع في الأبحاث يعكس مدى أهمية المؤتمر في تعزيز التفاهم العلمي وتوسيع آفاق الحوار الأكاديمي بين الباحثين في مختلف التخصصات. نتمنى أن يجد القارئ في هذا الكتاب إضافة قيمة إلى المعرفة العلمية، وأن يساهم في تطوير الدراسات الاجتماعية والتاريخية والقانونية بما يعزز التقدم الفكري والاجتماعي للمجتمعات.

أنقرة – 2024/10/12

رئيس المؤتمر

Peygamberimizin (S.A.S.) Bireylerle Olan İletişimi

Doç. Dr. Erdoğan Köycü

Bartın Üniversitesi

Yüksek Lisans Öğrencisi Ayşegül Küçükdeniz

Bartın Üniversitesi

Doi: 10.5281/zenodo.14262095

Özet

Yüce Allah, peygamberler vasıtasıyla insanlarla iletişim kurmuş, aracı olan ve bu kutsal görevi icra eden peygamberler, insanoğluna aktardığı bu buyrukların aynı zamanda temel etik ilkeler kapsamına girerek doğru sözlü olmak, ayrımcılık yapmamak, saygınlık ve güven, hesap verme sorumluluğu vb. ilkeler hem ferd hem de toplum açısından İslâm'ın bizlerden istediği vecibeleri yerine getirmek konusunda büyük önem arz eder. Bu husus, Bakara Sûresi, 151. Âyette şöyle ifade edilmiştir: "Nitekim içinizde kendinizden bir peygamber gönderdik ki o, size âyetlerimizi okuyor, sizi (Allah'a eş tutmaktan, günahlardan, maddî ve manevî kötülüklerden kurtarıp) tertemiz yapıyor, size Kitâb (Kur'ânı) ve hikmeti (içinde bulunan hükümleri) öğretiyor, bilmediğiniz şeyleri size bildiriyor."

Hz.Muhammed (s.a.s.) de Allah Tealâ'dan aldığı vahiyleri insanlara iletmekle görevli bir elçidir. Tebliğ görevini sürdürürken içinde bulunduğu toplumun insânî ve sosyolojik özelliklerini de dikkate almış, dönemin zor şartlarına rağmen irşâd ve tebliğ görevini en mükemmel şekilde yerine getirerek insanları hidâyete da'vet etmiştir.

Da'vet dönemi boyunca hedef kitleyle kurduğu iletişim şekli, uslûbü, tavırları ile muhataplarına örnek teşkil etmiştir. Câhiliye dönemindeki ilkel âdetlere bağlı kalma ve asabiyet faktörleri ile muallel, ahlâkî değerlerden yoksun, insânî iletişimleri zayıf bir topluluk halinde iken Peygamber (s.a.s.) bu topluluğa dâhil olması ve Kur'ân-ı Kerim'in nuzûlünün başlamasıyla birlikte âdeta yaşayışıyla saygı ve güven esasına dayanan bir medeniyet tesis etmiştir.

Ailesi, yakınları ve arkadaşları ve yaşadığı toplumla kurduğu iletişim şekli, dini tebliğ ederken kullandığı edebî dil, ashâbına karşı tutumları, çocuklara karşı yaklaşımı ile Allah Teâlâ tarafından "üsve-i hasene" (güzel bir örnek) olarak vasıflandırılmış ve her tabakadan insana örnek olmuştur. Bu çalışmamızda Peygamberimizin (s.a.s.) emsalsiz bir örnek şahsiyet olarak, bütün insanlığa şâmil olan iletişim dilini ve insanlara karşı gerçekleştirdiği yaklaşımını inceleyeceğiz.

Anahtar Kelimeler: Hz. Muhammed (s.a.s.), İletişim, Dil, Ahlâk, Şahsiyet.

Our Prophet's (P.B.U.H.) Communication With Individuals

Assoc. Prof. Dr. Erdoğan Köycü

Bartın University

Master's Student Ayşegül Küçükdeniz

Bartın University

Abstract

Allah Almighty communicated with people through the prophets, and the prophets who were the intermediaries and carried out this sacred duty, conveyed these commands to humanity within the scope of basic ethical principles, such as being truthful, not discriminating, respect and trust, accountability, etc., which are of great importance for both individuals and society in fulfilling the duties that Islam demands of us. This issue is expressed in the 151st verse of Surah al-Baqarah as follows: "And We sent among you a messenger from among yourselves, who recites Our verses to you, purifies you, teaches you the Book (the Quran) and wisdom, and informs you of what you did not know."

The Prophet Muhammad (p.b.u.h.) was also a messenger who was tasked with conveying the revelations he received from Allah Almighty to people. While carrying out his duty of conveying the message, he took into consideration the human and sociological characteristics of the society he was in, and despite the difficult conditions of the period, he fulfilled his duty of guidance and conveyance in the most perfect way and invited people to the right path.

During the period of invitation, he set an example for his interlocutors with his communication style, style and attitudes with the target audience. While in the Age of Ignorance, a community that was stuck with primitive customs and tribal factors, devoid of moral values and weak in human communication, the Prophet (p.b.u.h.) established a civilization based on respect and trust with his lifestyle, with his inclusion in this community and the beginning of the revelation of the Holy Quran.

He was described by Allah as a "uswa-i hasene" (a beautiful example) with his communication style with his family, relatives, friends and the society he lived in, the literary language he used while preaching the religion, his attitude towards his companions and his approach towards children and he became an example for people from all walks of life. In this study, we will examine the communication language of our Prophet (p.b.u.h.) which is inclusive of all humanity and his approach towards people as an unparalleled role model.

Keywords: Prophet Muhammad (p.b.u.h.), Communication, Language, Morality, Personality.

Giriş

1. İletişimin Tanımı ve Tarihi

İletişim, kaynaktan alıcıya iletinin aktarılması, bilgi üretme, ve anlamlandırma sürecidir.¹

İletişimin, “konuşma, yazma, jest ve mimikler veya diğer yöntemlerle bilgi, aktarma veya paylaşma aracı” olarak tanımlandığı ifade eden Yusuf Adıgüzel, teknik anlamıyla telefon, telgraf, televizyon, radyo benzeri araçlardan yararlanarak yürütülen bilgi alışverişi, bildirişim, haberleşme, muhâbere, komünikasyon gibi anlamlara geldiğini vurguladıktan sonra iletişimin tarihi süreciyle ilgili olarak genel değerlendirme yapmıştır: “Mertkantalizin geliştiği 14. Yüzyıl Fransa’da kavram ticaret ve ilişkiler anlamında kullanılmıştır. 15. Yüzyıldan bu yana günümüzdeki komünikasyon anlamında kullanılmaktadır. 20. Yüzyıldan itibaren ise iletişim kavramı kitle iletişim araçları, basın ve yayıncılık sektörü için **iletişim endüstrisi (communication industry)** olarak yeni bir anlam daha kazanmıştır.”²

Câhiliye dönemi Arap toplumunda sözlü yazılı ve görsel iletişim başta olmak üzere farklı iletişim modelleri kullanılmıştır. Bunlardan başlıcaları pazar ve panayırlarda şiir, hitap, ilandır. Mekke’nin fethinde Hz.Peygamber’in (s.a.s.) ordunun sayısını bildiri mahiyetinde öbek öbek çok sayıda ateş yaktırması da Mekkeli müşriklere mesaj verme şeklinde bir haberleşme aracıydı. Günümüzde de mektup, mesaj, e-mail gibi hem yazılı hem de sözlü iletişim vâsıtaları kullanılmaktadır.

2.Peygamberler ve İletişim

Allah Teâlâ, peygamberler vasıtasıyla insanlarla iletişim kurmuş, aracı olan ve bu kutsal görevi icra eden peygamberler, insanoğluna aktardığı bu buyrukların aynı zamanda temel etik ilkeler kapsamına girerek doğru sözlü olmak, ayrımcılık yapmamak, saygınlık ve güven, hesap verme sorumluluğu vb. ilkeler hem fert hem de toplum açısından İslâm’ın bizlerden istediği vecibeleri yerine getirmek konusunda büyük önem arz eder. Bu husus, Kur’ân-ı Kerîm’de şöyle ifade edilmiştir: “Nitekim içinizde kendinizden bir peygamber gönderdik ki o, size âyetlerimizi okuyor, sizi (Allah’a eş tutmaktan, günâhlardan, maddî ve manevî kötülüklerden kurtarıp) tertemiz yapıyor, size **Kitâb** (Kur’ân’ı) ve **Hikmet**’i (içinde bulunan hükümleri) öğretiyor, bilmediğiniz şeyleri size bildiriyor.”³

3.Hz. Peygamberin (s.a.s.) Bireylerle Olan Tebliğ ve İletişimi

“Gerçekten Allah, içlerinden bir peygamber seçip kendilerine göndermekle mü’minlere büyük bir lütufta bulunmuştur. O peygamber, onlara Allah’ın âyetlerini okuyor, onları her türlü kötülüklerden temizliyor, onlara **Kitâb** ve **Hikmet**’i öğretiyor. Bundan önce onlar, hiç şüphesiz apaçık bir sapıklık içindeydiler.”⁴

¹ İlker Bıçakçı, *İletişim ve Halkla İlişkiler*, (İstanbul: Mediacat Yayınları), 2006. 17.

² <https://ansiklopedi.tubitak.gov.tr/ansiklopedi/iletisim> Erişim Tarihi: 21.04.2024

³ Bakara Sûresi, 2/151.

⁴ Âl-i İmrân Sûresi, 3/164.

Kur'ân'da ifade edildiği veçhile câhiliye döneminin ilkel âdetleri, hurâfe inanışları ve sapkınlıkları Allah tarafından ikaz edilerek kınanmıştır. İnsanlara bir **uyarıcı (nezîr)** olarak son peygamber Hz.Muhammed (s.a.s.) gönderilerek Allah'ın emir ve yasaklarının muhataplarına en doğru şekilde aktarma yaparak **tebliğ** vazifesini gerçekleştirmesi amaçlanmıştır.

Peygamberimiz (s.a.s.), kendisine henüz vahiy gelmeden önce Arap Yarımadasında ve coğrafyanın sınırlarında çok fazla yaygın olan, Hristiyanlık, Mecûsîlik ve Yahûdîlik gibi dinlerden herhangi birine mensup değildi. Arapların atalarından kalma gelenekleri, hurâfe ve bâtil inanışları tenkit ederek gittikleri bu yolun yanlış olduğu ve bir an önce bu yoldan vazgeçerek hak yolunu bulmalarını tavsiye etmiştir. Hz. Muhammed, (s.a.s.) toplumdaki kargaşa, kaos ve ahlâksızlıkların da bilincindeydi. Soylu kabîle liderleri, asabiyet faktöründen de yararlanarak kendilerinden olmayan ihtiyaç sahibi, muhtaç kimselerin hatta bazı zamanlar kendi aralarında bulunan ihtiyaç sahiplerinin dahi hakkını gözetmeyerek hayra engel olurlardı. Kendilerinde bulunan ve gün geçtikçe ilerleyen sahip oldukları zenginlik ve refâh onları güçlü, ihtişamlı, kibir sahibi kimseler haline getirmiş ve ayrımcılık yaparak kendisinden olmayan fakir, ihtiyaç sahibi kimselere üstten bakarak kendilerini yüksekte görme arzuları hâkim olmuştur.⁵

H.z.Muhammed'in (s.a.s.), azgınlıkların, haksızlıkların, hakka riâyet etmeyenlerin, bulunduğu böyle bir coğrafyaya peygamber olarak gönderilmesi ve insanların birbirine değer vermediği bir çağ da her kesimden insana, çocuklara, kadınlara, yaşlılara saygı göstermesi son derece nazik, kibâr bir şekilde iletişimde bulunması o devrin insanları tarafından hem şaşkınlıkla karşılanmış hem de kendilerinde bulunan insânî değerlerle ilgili durumlarına sorgulamalarına sebep olmuştur. Örneğin bazı hadîslerde tatlı dil ile söz söyleme övülmüş hatta sadaka kabilinden addedilmiş⁶, kötü söz söylemek yerilmiştir: "Yarım hurma ile (tasadduk etme olsa dahi) ateşten korunmaya çalışınız, bunu da bulamazsanız tatlı bir söz ile ateşten korunmaya çalışınız."⁷ "Kadınlarınıza kendi yediğinizden yedirin, kendi giydiğinizden giydirin, onlara kötü söz söylemeyin, onları evlerinden başka bir yerde terk etmeyin."⁸

Peygamberimizin (s.a.s.), Medine'ye hicretinden sonra ister Müslüman olsun ister Müslüman olmasın herkese aynı toplumun birer parçası olarak bir bütünü oluşturduğundan bahsederek İslâm Dünyası'nda birlik ve beraberliğin önemi, yaratılmışlara karşı verdiği değeri yaşayışı, söylemleri ile bizlere aktarmıştır. Rasûlullah (s.a.s.) sahâbîlerle oturduğu esnada yanlarından geçen bir cenâze karşısında ayağa kalkmıştır. Kendisine cenâzenin, bir Yahûdî'ye ait olduğu

⁵ İbrahim Sarıçam, *H.z.Muhammed ve Evrensel Mesajı* (Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2017), 93.

⁶ el-Buhârî, Muhammed b. İsmâîl, *el-Câmiu's-Sahîh*, (Ankara: Çağrı Yayınları), 1992. Cihâd, 128.

⁷ el-Buhârî, Zekât, 10; Muslim b. el-Haccâc, *el-Câmiu's-Sahîh*, (Ankara: Çağrı Yayınları), 1992. Zekât, 20. Hadis No: 2215, 2216, 2217, 2218; en-Nesâî, Ebû Abdîrrahmân Ahmed b. Şuayb, *es-Sunen*, (Ankara: Çağrı Yayınları), 1992. Zekât, 63.

⁸ İbn Hacer el-Askalânî, *Bulûğul-Merâm min Edilleti'l-Ahkâm*, (İstanbul: Polen Yayınları, 2020), 428.

hatırlatılınca “O’da bir insan değil mi?” diyerek İslâm dininde din, dil, renk, ırk, sosyal statü gözetilmeksizin bütün insanların değerli olduğu mesajını vermiştir.⁹

Nitekim İslâm dini, evrenseldir ve Hz.Peygamber (s.a.s.) de bütün insanlığa peygamber olarak gönderilmiştir. İnsan, Allah katında çok değerli ve yaratılmışların en şerefliisidir.¹⁰ Bu sebeple Peygamberimiz (s.a.s.) de dini, ırkı, rengi, sosyal statüsü ne olursa olsun herkese adâletli ve merhametli bir şekilde yaklaşarak kendilerinin değerli olduğunu hissetmelerini sağlamıştır.

“Allah tarafından lütfedilen bir rahmet sâyesinde sen onlara yumuşak davrandın. Eğer kaba, katı kalpli olsaydın, insanlar etrafından dağılıp giderlerdi. Artık onları affet, onlar için Allah’tan bağışlanma dile. Karara bağlanacak işlerde onlarla istişâre et! Kesin kararını verince de yalnız Allah’a güvenip dayan! Çünkü Allah, kendisine güvenip dayananları sever.”¹¹

Âyette belirtildiği üzere Peygamberimiz (s.a.s.), mesajlarını insanlara iletme noktasında yumuşak kalpli, nazik, jest ve mimikleriyle insanları etkileyen bir dile sahip olması sebebiyle de İslâm’ı yayma noktasında büyük başarılar kazanmasına vesile olduğunu söylememiz doğru olacaktır. Bu sayede insanlar İslâm dininin hoşgörü dini olduğu bilincine vararak İslâm’ı tanıma sürecini girmişlerdir.

Peygamberimiz (s.a.s.), sözlerinin muhâtabları tarafından anlaşılması açısından üç defa tekrarladığını Enes b. Mâlik, şöyle ifade etmiştir: “Rasûlullah (s.a.s.), (kolayca) anlaşılсын diye sözlerini (bazen) üç defa tekrar ederdi.”¹²

Kur’ân-ı Kerîm’de de insanlarla iletişimimizde dikkat etmemiz istenilen bazı hususlar vardır. Örneğin Peygamberimiz’e (s.a.s.) nazik ve kibâr davranmayı, kendisiyle konuşmaya başladığımız zaman yüksek sesle değil, kısık bir sesle saygılı bir şekilde konuşmayı emreden “Ey iman edenler! Seslerinizi peygamberin sesinden daha fazla yükseltmeyin, birbirinize bağırdığınız gibi ona bağırmayın; sonra farkında olmadan amelleriniz boşa gider.” âyeti, her Müslümanın, bir büyüğüne karşı nasıl davranması gerektiğini de öğreten bir âyettir.¹³

Hız.Âişe, Rasûlullah’ın (s.a.s.) muhâtablarının konuşmalarını rahat anlayabileceği ifadeler kullandığını ve sözlerinin muhâtabları tarafından çok rahat ezberlenebildiğini şöyle ifade etmiştir: “Rasûlullah (s.a.s.), sizin gibi hızlı konuşmuyordu, aksine o kadar açık ve net konuşuyordu ki, yanında oturanlar bunu ezberliyorlardı.”¹⁴

Peygamberimizle (s.a.s.) özel konuşmak isteyenlerin, konuşmadan önce sadaka vermeleri: “Ey iman edenler! Peygamberle özel görüşme yapmak istediğiniz zaman, bu görüşmenizden önce bir sadaka verin. Sizin için en iyi ve en nezih davranış budur. Şayet bulamazsanız, bilin ki

⁹ Yaşar Yiğit, *Peygamberimiz ve Hoşgörü* (Ankara: Erk Yayınları, 2010), 133.

¹⁰ Tîn Sûresi, 95/4.

¹¹ Âl-i İmrân Sûresi, 3/159.

¹² et-Tirmizî, Muhammed b. İsâ, *es-Sunen*, (Ankara: Çağrı Yayınları), 1992.

Menâkıb, 9.

¹³ Hucurât Sûresi, 49/1-5.

¹⁴ et-Tirmizî, *es-Sunen*, Menâkıb, 9.

Allah çok bağışlayıcıdır, çok merhametlidir.”¹⁵ Âyetinde emredilmektedir. Bir sonraki âyette ise: “Özel görüşme yapmadan önce sadaka verecek olmanızdan dolayı (ya veremezsek diye) korkuya mı kapıldınız? Madem bunu yapamadınız ve Allah da sizi bağışladı, o halde namazı özenle kılın, zekâtı verin, Allah’a ve Rasûlüne itaat edin. Allah yapıp ettiklerinizden tamamen haberdardır.”¹⁶ ifade edildiği gibi sadaka verme konusunda serbest bırakılmaları da lüzumsuz konuşmalarla, Peygamberimizin (s.a.s.) meşgul edilmemesi istenmiştir. Aynı şekilde, biz insanların önemli konumlarda olan insanları, çok önemli olmayan şahsî problemlerimizle meşgul etmememiz gerektiğini de bize öğretmektedir.¹⁷

Hız. Muhammed (s.a.s.) eğer peygamber olmasaydı, Mekke’de bilinen dürüstlüğü ve güvenilir kişiliği nedeniyle ona duyulan güven, Kur’ân’ın ilâhî bir kitap olduğuna dair doğruluk hissiyatının kaynağı olmazdı. Kur’ân’ın vahiy olduğuna, Cebrâil tarafından getirildiğine ve Muhammed’in (s.a.s.) Allah’ın elçisi olduğuna inanmak, onun önceki hayatında sahip olduğu güvenilirliğe dayanır. Bu güven, Mekke’deki inanan topluluğun oluşmasında kilit bir rol oynamıştır. Bu nedenle, Hz. Muhammed’in (s.a.s.) kişisel dürüstlüğü ve güvenilirliği, Kur’ân’ın ilâhî bir kitap olduğuna olan inancımızın temelini oluşturur. Sahâbe, Hz. Muhammed’in (s.a.s.) peygamber olduğuna inanmaları sayesinde, onun getirdiği ayetlerin ilâhî vahiy olduğuna ve ahirete olan inancın doğruluğuna inanmışlardır. Dolayısıyla, peygamberin önceliği Kur’ân’dan önce gelir, çünkü onun önceden gelen güvenilirliği, Kur’ân’ın hakikatini kabul etmemizi sağlayan temel bir unsurdur.¹⁸ Bu sebeple, Peygamber tarafından vahiy bulunan dinin o dönemin toplumu açısından kabul edilmesinde, onun kişisel güvenilirliği, adâleti ve dürüstlüğü çok önemli bir rol oynamıştır. Hz. Muhammed’in (s.a.s.) yaşamı boyunca sergilediği ahlâkî üstünlükler ve güvenilirliği, insanların ona olan güvenini sağlamış ve onun ilettiği mesajın kabul edilmesini kolaylaştırmıştır. Adâletli ve doğru bir lider olarak tanınması, toplumun her kesiminden insanların saygısını kazanmasını sağlamıştır. Dolayısıyla, Hz. Peygamber’in (s.a.s.) kişisel özellikleri, İslâm’ın ilkelerini ve mesajlarını kabul etmede ve benimsemede kritik bir rol oynamış ve toplumun dinin doğruluğuna olan inancını güçlendirmiştir.

Peygamberimiz (s.a.s.), İslâm dinini davet ve tebliğ dönemi boyunca hiçbir şekilde hiçbir kimseyi İslâm’ı kabul etmesi gerektiği ile ilgili zorlamamış, direktmemiş insanları kendi özgür iradesine bırakmıştır. Çünkü Rasûlullah’ın (s.a.s.) görevi, insanların zorla Müslüman olmalarını temin etmek değil sadece uyararak (**inzâr**) ve ulaştırma (**tebliğ**) görevini yerine getirmesidir. Bireyleri, zorakî İslâm’a dahil etmek ve onları samimiyetten uzak bir şekilde dine girmesini sağlamak düşünülenin aksine sonuçlar doğurur. Örneğin bu şekilde zorlanarak İslâm’a giren kişiler, kalben inanmadığı halde farklı sebeplerden dolayı İslâm dinine girdiğini söylese de kalp ile tasdik etmemesinden dolayı İslâm’ın asla onaylamadığı ve karşı çıktığı münâfıklığı, riyakârlığı hayatında gerçekleştirmiş ve bu yolda kapıları açmıştır. Bu istenmeyen durumları önlemek doğrultusunda Peygamberimiz (s.a.s.), semâvî dinler de dahil

¹⁵ Mücâdele Sûresi, 58/12

¹⁶ Mücâdele Sûresi, 58/13.

¹⁷ Öz, Ahmed, “Kur’ân’da Peygamberimiz’e (s.a.s.) Has Olarak Zikredilen Konular”, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 2013, 21/88.

¹⁸ “Kur’ân’ı Anlama Yolunda Kuramer Konferansları-II”, İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi Kur’an Araştırmaları Merkezi Yayınları, 2017, İstanbul, 154.

olmak üzere başka dine mensup olan hiçbir bireyi içinde bulunduğu dini terk ederek İslâm dinine girmesini istememiş, zorlamada da bulunmamış hatta bu kimselere yaşadıkları toplum içerisinde din ve vicdan özgürlüğü sağlamıştır. Kur'ân-ı Kerîm'de bireyleri iman etmeye zorlanmayacağı ve herkesin kendi iradesinin olduğu dileyenin iman ve dileyenin inkâr edebileceği şu âyet-i kerîme de belirtilmiştir.¹⁹ "De ki: "Hak, Rabbinizdir. Artık dileyen iman etsin, dileyen inkâr etsin." Biz zâlimlere öyle bir ateş hazırladık ki, onun alevden duvarları kendilerini çepeçevre kuşatmıştır. (Susuzluktan) feryat edip yardım dilediklerinde, maden eriyiği gibi, yüzleri yakıp kavuran bir su ile kendilerine yardım edilir. O ne kötü bir içecektir! Cehennem ne korkunç bir yaslanacak yerdir."²⁰

Hz. Peygamber (s.a.s.), dönemin devlet ricâline de aynı şekilde gönderdiği mektuplarda²¹ bir zorlamanın söz konusu olmadığı sadece tebliğ görevini yerine getirdiğini görmekteyiz. Habeş Necâşîsi, kendisine gönderilen elçiyi iyi karşılamış ve kendisine hediye göndermiş²², Mısır İskenderiye Vâlisi Mukavkıs, kendisine da'vet mektubunu getiren Hatîb b. Ebî Belta'yı, Mariyye adlı Cârîye ve bazı hediyelerle uğurladığı halde tebliği kabul etmemiştir. Bizans Kralı Herakleios (ö. 21/641) krallığını kaybedeceği korkusuyla tebliği kabul etmemiş, İran Kısra'sı II. Husrev (Perviz) (ö. 7/628), Rasûlullah'ın (s.a.s.) mektubunu yırtıp atmış ve tebliğini reddetmiştir. Gönderdiği elçilerden bazılarının iyi karşılanmaması ve tebliğini reddetmelerine karşılık herhangi bir zorlayıcı teklifte bulunmaması onun iletişime ne kadar önem verdiğinin de göstergesidir.²³

Sonuç

Peygamberimiz (s.a.s.), Allah Teâlâ tarafından insanlara yol gösterici olarak gönderilmesi hasebiyle biz insanoğlu için çok özel bir konumdadır. "Usve-i Hasene" (Güzel Örnek) olarak tavsifiyle Allah Teâlâ, bu özel konumu perçinlemiştir.

Peygamberimizin (s.a.s.), davet ve irşâdda bulunduğu coğrafyanın genel durumuna bakıldığında toplumsal ilişkilerin, sosyal barışın, dinî inanç ve gerekliliklerin göz ardı

¹⁹ Sarıçam, Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı, 315.

²⁰ Kehf Sûresi, 29/18.

²¹ Peygamberimizin (s.a.s.) devlet başkanlarına ve kabîle reislerine gönderdiği 23 mektup için müstakil bir çalışma yapılmıştır. Bkz. Abidin Sönmez, (2011). *Rasûlullah'ın İslam'a Da'vet Mektupları*, (3. Baskı), (İstanbul: İnkılap ve Aka Yayınları, İstanbul, 10-200.

²² Bureyde'nin ifadesine göre "Necâşî Peygamber Efendimize (s.a.s.) bir çift sâde nakışsız, siyah mest (potin) hediye etmişti." Bkz. et-Tirmizî, Muhammed b. İsâ, *eş-Şemâilü'l-Muhammediyye ve'l-Hasâilü'l-Mustafâviyye* (Peygamberimizin Şemâili, terc. Ali Yardım), (İstanbul: Damla Yayınevi, 2022. 15. Baskı), 138.

²³ Peygamberimiz (s.a.s.), "inzâr", "tebliğ" ve "irşâd" görevinin gereği olarak

öncelikle ailesinden ve yakın akrabasından başlayarak (Şuarâ, 26/214) insanları İslâm'a davet etmiş bu davetini sadece Mekke ile sınırlandırmamış, dönemin devlet başkanlarına da elçiler ve davet mektupları göndermiştir. Muslim b. el-Haccâc'ın (ö. 261/875) rivâyet ettiği bir hadîste: "Mektubun Kısra'ya, Kayser'e, Necâşî'ye ve bütün zorbalara gönderildiği" yer almıştır. (Muslim, 1992: Cihâd, 75) Bkz. Erdoğan Köycü, Hadîs Metinlerinin Tedvîn ve Tasnifinde Önemli Bir Yere Sahip Olan "er-Rihle fî Talebî'l-Hadîs'in Rolü Üzerine Bir Değerlendirme", *International Journal of Contemporary Educational Studies* (IntJCES), 2020, 2/30.

edildiğini ve insanlar arasındaki iletişimin ne denli kopuk olduğunu görmekteyiz. Bu duruma sebep veren faktörlerin başında kabîlecilik anlayışı, sosyal statü, ırkçılık vb. pek çok mesele gelmektedir. Fakat her türlü zorbalığa, şiddete ve zulme maruz kalsa dahi davasından asla vazgeçmeyen ve yoluna devam eden Peygamberimiz (s.a.s.), bu uğurda engel olarak bulunun bütün zincirleri kırarak gerek güler yüzü ve sıcakkanlılığı ile insanlar arasında gönül bağı kurmuştur. Gerek aile gerek yakınları gerekse toplum içinde yumuşak bir dil kullanmayı tercih etmiş ve bulunduğu kitlenin diliyle hitap ederek onların anlayacağı usûlde konuşmuş, dinî tebliğ ederken de kullanmış olduğu dil ve üslup ile herkesi derinden etkilemiştir.

Kaynakça

- (2017). *Kur'ân-ı Kerîm*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 7. Baskı, Ankara.
- Bardakoğlu, Ali, (2020). "İslam Işığında Müslümanlığımızla Yüzleşme", Kuramer Yayınları, İstanbul.
- Bıçakçı, İlker, (2006). *İletişim ve Halkla İlişkiler*, Mediacat Yayınları, İstanbul.
- el-Buhârî, Muhammed b. İsmâîl, (1992). *el-Câmiu's-Sahîh*, Çağrı Yayınları, Ankara.
- İbn Hacer el-Askalânî, (2020). *Bulûğu'l-Merâm min Edilleti'l-Ahkâm*, Polen Yayınları, İstanbul.
- Köycü, Erdoğan, "Hadîs Metinlerinin Tedvîn ve Tasnifinde Önemli Bir Yere Sahip Olan "er-Rihle fî Talebi'l-Hadîs"ın Rolü Üzerine Bir Değerlendirme", *International Journal of Contemporary Educational Studies (IntJCES)*, 2020, 2/407-423.
- "Kur'ân'ı Anlama Yolunda Kuramer Konferansları-II", İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi Kur'an Araştırmaları Merkezi Yayınları, 2017, İstanbul, sy.154.
- Martı, Huriye, "Hz.Peygamber'i Ahlâkî Bir Model Olarak Benimsemeyenin Önündeki Engeller Üzerine", *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 2015, C. 23. S. 1, Sy.10.
- Muslim b. el-Haccâc, (1992). *el-Câmiu's-Sahîh*, Çağrı Yayınları, Ankara.
- en-Nesâî, Ebû Abdîrrahmân Ahmed b. Şuayb, (1992). *es-Sunen*, Çağrı Yayınları, Ankara.
- Öz, Ahmed, "Kur'an'da Peygamberimiz'e (s.a.v.) Has Olarak Zikredilen Konular", *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, (2013)2/88.
- Sarıçam, İbrahim, (2017). *Hız.Muhammed ve Evrensel Mesajı*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara.
- Sönmez, Abidin, (2011). *Rasûlullah'ın İslâm'a Da'vet Mektupları*, (3. Baskı), İnkılap ve Aka Yayınları, İstanbul.
- et-Tirmizî, Muhammed b. İsâ, (2022). *eş-Şemâilu'l-Muhammediyye ve'l-Hasâilu'l-Mustafâviyye (Peygamberimizin Şemâili*, terc. Ali Yardım), Damla Yayınevi, 15. Baskı. İstanbul.
- et-Tirmizî, Muhammed b. İsâ, (1992). *es-Sunen*, Çağrı Yayınları. Ankara.
- Yiğit, Yaşar, (2010). *Peygamberimiz ve Hoşgörü*, Erk Yayınları, Ankara.
- <https://ansiklopedi.tubitak.gov.tr/ansiklopedi/iletisim> Erişim Tarihi: 21.04.2024.